

Гута В.В., викладач кафедри соціально-
гуманітарних дисциплін
Прикарпатського факультету
Національної академії внутрішніх справ

ЛАТИНСЬКІ ЗАПОЗИЧЕННЯ В ЮРИДИЧНІЙ ТЕРМІНОЛОГІЇ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Латинська мова протягом багатьох віків зберігає статус міжнародної мови в юриспруденції, оскільки римське цивільне право в силу своєї абстрактності і унікальності, втративши риси права, обмеженого однією нацією, виявилося придатним для регулювання правових відносин різних народів. Принципами римського цивільного права користувалися ще на території Київської Русі, використовуючи юридичну термінологію латинської мови.

Для юриста необхідне знання не тільки латинських юридичних термінів, а й самого латинської мови, щоб з його допомогою повніше вивчити римське право. Знайомство з римським правом, заснованим на читанні джерел в оригіналі, вчить юриста правильно висловлювати свої ідеї, а також дає йому безліч понять і навичок, здатних збагатити культуру його професійного мислення [1, с. 11].

Безумовно, найважливішим для юриста є освоєння юридичної лексики, бо *ignoratis terminis artis ignoratur et ars* (якщо термінологія предмета невідома, невідомий і сам предмет). Багато постулатів римського права стали основою правових систем держави і законності. Саме тому крилаті латинські вирази про закон неможливо розглядати окремо від змісту права. До прикладу, навіть слова юриспруденція та юрист мають латинське походження - *juris* [2, с. 4].

Термінологічна система юриспруденції перебуває в тісному зв'язку з відповідною галуззю знань, тому обов'язковою ознакою її є динамічність. Слово „термін» ввійшло в українську мову ще в часи античності і означало в латинській мові „межа», „кордон». Запозичені з латинської мови юридичні терміни характеризуються системністю, наявністю дефініції, тенденцією до моносемантичності, відсутністю емоційної забарвленості, стилістичною нейтральністю [3, с. 17].

Сучасна юридична термінологія української мови демонструє міжмовні контакти на лексичному і на морфемному рівнях. Значний вплив на становлення юридичної термінології української мови має латинська мова. Кожний етап іншомовних запозичень був підготовлений історичними змінами, умовами життя поколінь, змінами у відповідних сферах життя країни, тісними контактами з іншими країнами і міжмовними зв'язками. Історія юридичної термінології нерозривно пов'язана не лише з національними та інтернаціональними, а й з проблемами розвитку і становлення юриспруденції.

Сучасний український термін „версія» (лат. *уегеіо* - „тлумачу», „зважаю») у слідчій і процесуальній діяльності означає одне з декількох, що відрізняються одне від одного, припущень або пояснень якогось факту, події. У кримінальному судочинстві при розслідуванні і розкритті злочину „версія» слугує встановленню істини, тобто з'ясуванню всіх обставин злочинної події. Термін „віза» (лат. *visus* - „побачений», „переглянутий») у юриспруденції означає позначку, зроблену службовою особою на закордонному паспорті, що дає дозвіл на в'їзд або виїзд за кордон держави [4, с. 31].

Терміни запозичені з латинської мови можуть бути основою для словосполучень, що мають більш конкретизований характер. Словосполучення дозволяють систематизувати поняття на основі уточнення, деталізації окремих ознак. На основі терміна „цивільний» (лат. „с^т^» - штатський, цивільний) утворено більше 15 двокомпонентних та трикомпонентних термінологічних словосполучень (за моделлю «прикметник + іменник»): «цивільне законодавство», «цивільне право», «цивільне судочинство», та ін.. На основі терміна «версія» існують термінологічні словосполучення, які складаються з двох компонентів (прикметник + іменник): «судова версія», «слідча версія», „експертна версія» «обгрунтована версія», «необгрунтована версія», «оперативно - розшукова версія». Термінологічні словосполучення «обгрунтована версія» і «необгрунтована версія» вступають в лексико-семантичні парадигматичні відношення антонімії, що відображає полярні поняття у певному семантичному просторі [3, с. 23].

Формування нових понять сприяє подальшому розвитку термінологічних значень в юридичній термінології української мови. Запозичені з латинської мови терміни використовуються для утворення термінологічних гнізд, до складу яких входять мовні одиниці, які представляють різні частини мови, зокрема: іменники, дієслова, прикметники. Серед новоутворених термінів особливе місце посідають терміни, утворені від запозиченого латинського кореня або слова та українського суфікса. В українських термінах «апелювати», «санкціонувати» використано корені латинських слів «апеляція», «санкція» та суфікс української мови для утворення дієслова «-увати», «-ювати». Терміни «адвокатура», «прокуратура» утворено від латинських коренів додаванням словотворчого українського суфіксу «-ур» [3, с. 15].

Асиміляція запозиченого слова в українській мові, його семантико-морфологічна здатність поєднуватися з коренями та афіксами сприяє підвищенню можливості використання латинських термінів в процесі розвитку нових спеціальних понять юриспруденції.

Утворення нових термінологічних одиниць внаслідок комбінації вже існуючих в українській мові елементів та запозичених з латинської мови слугують збагаченню юридичної термінології української мови та свідчать про розвиток юриспруденції як науки [4, с. 187].

Список використаних джерел

1. Астапенко П.М., Дербічева Є.Ю. Латинська мова. Юридична термінологія: посібник/Під загальною редакцією професора С.А. Дербічевой. - М.: ЮІ МВС РФ, Книжковий світ, 2009.
2. Ахтерова А.А., Іваненко Т.В. Латинська та основи юридичної термінології. - М.: Спарк, 2008.
3. Скорина Л.П., Чуракова Л.П. Латинська мова для юристів: Навчальний посібник / За ред. С.В. Семчинського. - М.: ЛНА Кафедра-М, 2008.
4. Соболева А.К. Топічна юриспруденція. - М.: Добросвет, 2011.